

دشت مغان سرزمین شاهسون‌ها و برنامه‌های عمرانی

مهندس مرتضی حقوقی اصفهانی

حقوقی اصفهانی، مرتضی، ۱۳۰۷-	سرشناسه:
دشت مغان: سرزمین شاهسون ها و برنامه های عمرانی / مرتضی حقوقی اصفهانی.	عنوان و نام پدیدآور:
تهران: سمر: جامعه مهندسان مشاور ایران، ۱۳۹۳	مشخصات نشر:
۲۲۴ ص: مصور (بخشی رنگی)، جدول، نمودار	مشخصات ظاهری:
۹۷۸-۹۶۴-۶۵۰۸-۹۱-۰	شابک:
فیبا	وضعیت فهرست نویسی:
عمران منطقه ای - - ایران - دشت مغان	موضوع:
شاهسون	موضوع:
دشت مغان	موضوع:
۱۳۹۳ ح ۷۹ الف / HIT۳۹۵	رده بندی کنگره:
۳۰۷/۱۲۰۹۵۵۳۲۷	رده بندی دیویی:
۳۶۳۸۳۰۰	شماره کتابشناسی ملی:

انتشارات
سمر



تلفن: ۱۷ - ۸۸۴۳۲۴۶

دشت مغان، سرزمین شاهسون ها و برنامه های عمرانی

مهندس مرتضی حقوقی اصفهانی

ناشر: انتشارات سمر با همکاری جامعه مشاوران ایران

نوبت چاپ: چاپ اول - ۱۳۹۳

تیراژ: ۸۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۵۰۸-۹۱-۰

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۳	۱ مقدمه و چکیده مطالب
۷	۲ موقعیت جغرافیایی
۱۳	۳ اقلیم و آب و هوا
۱۷	۴ شرایط طبیعی و مراتع
۲۱	۵ تاریخ دشت مغان
۲۱	۱-۵ در دوره باستان
۲۲	۲-۵ در دوره صفویان
۲۳	۳-۵ در دوره افشاریه
۲۴	۴-۵ در دوره قاجار
۲۵	۵-۵ در دوره پهلوی

۲۷	۶ جامعه مغان، ایلات و طوایف.....
۳۳	۷ مقدمات عمران دشت مغان.....
۳۳	۱-۷ گام‌های اولیه.....
۳۳	۲-۷ سازمان برنامه و دشت مغان.....
۳۴	۱-۲-۷ شرکت شیار آذربایجان.....
۳۴	۲-۲-۷ فکر خدمات عمرانی و احداث اولین شبکه عمرانی آبیاری.....
۳۵	۳-۲-۷ احداث روستاها.....
۳۶	۳-۷ ساماندهی بنگاه عمران دشت مغان و مسئولیت خدمات.....
۳۶	۱-۳-۷ اسکان اولین گروه شاهسون‌ها.....
۳۷	۲-۳-۷ رودخانه ارس و مدیریت شبکه آبیاری.....
۳۸	۳-۳-۷ شروع فعالیت‌های زراعی.....
۳۹	۴-۳-۷ جنگل کاری و احداث باغ.....
۴۱	۵-۳-۷ اختصاص اراضی مزروعی برای تحقیقات.....
۴۲	۶-۳-۷ وضع نهایی شبکه آبیاری «ت» و کاربردهای اراضی.....
۴۳	۴-۷ برنامه توسعه شبکه های آبیاری «شبکه آبیاری، آ (A)».....
۴۸	۱-۴-۷ روستاهای جدید.....
۴۸	۲-۴-۷ اسکان گروه‌های دیگری از شاهسون‌ها.....
۵۱	۳-۴-۷ خدمات فنی، اجتماعی و بهداشتی.....
۵۲	۵-۷ تشکیل سازمان آب و برق آذربایجان.....
۵۳	۱-۵-۷ بازسازی و تکمیل شبکه آبیاری «آ» (A) و تخصیص اراضی جدید به..... اسکان شاهسون‌ها
۵۳	۲-۵-۷ وضع نهایی شبکه آبیاری «آ» (A) و کاربردهای اراضی.....
۵۳	۳-۵-۷ توسعه خدمات فنی آموزشی و ترویجی.....

۷-۴ اجرای قانون واگذاری قطعی اراضی به شاهسون‌های اسکان داده شده..... ۵۵

۸ قرارداد همکاری ایران و شوروی برای استفاده از پتانسیل رودخانه مرزی ارس..... ۵۷

۸-۱ طرح‌های عمرانی مورد نظر و روند همکاری..... ۵۸

۸-۱-۱ سد مخزنی ارس «قزل قشلاق»..... ۵۹

۸-۱-۲ سد انحرافی میل و مغان..... ۶۰

۸-۱-۳ کانال اصلی مغان..... ۶۱

۸-۱-۴ طرح نیروگاه برق آبی مغان..... ۶۲

۸-۱-۵ جریان رودخانه ارس و حقابه‌ها..... ۶۲

۹ ادامه خدمات عمرانی دشت مغان..... ۶۵

۹-۱ شبکه وسیع آبیاری و اراضی آبخور سد میل و مغان..... ۶۵

۹-۲ سیاست‌های کلی در واگذاری و تخصیص اراضی تازه آباد به شاهسون‌ها..... ۶۷

۹-۳ تجدیدنظر در سیاست‌های اولیه و تصمیمات مربوط به نظام بهره‌برداری..... ۶۹

از منابع آب و خاک

۹-۴ نظام بهره‌برداری در اراضی آبخور سد میل و مغان و فعال..... ۷۱

۹-۴-۱ کشت و صنعت..... ۷۳

۹-۴-۲ شرکت‌های سهامی زراعی..... ۷۴

۹-۵ شرکت کشت و صنعت و دامپروری مغان..... ۷۶

۹-۵-۱ خدمات مشاوره‌ای و برنامه‌ریزی..... ۷۶

۹-۵-۲ فعالیت‌ها، توسعه کشاورزی و دامپروری و دستاوردها..... ۸۶

۹-۶ شرکت کشت و صنعت و دامپروری پارس-مغان..... ۱۰۲

۹-۶-۱ خدمات مشاوره‌ای و برنامه‌ریزی..... ۱۰۴

۹-۶-۲ فعالیت‌ها، توسعه کشاورزی و دامپروری صنعت، خدمات و دستاوردها..... ۱۱۱

- ۷-۹ شرکت‌های سهامی زراعی..... ۱۴۲
- ۱-۷-۹ خدمات مشاوره‌ای و برنامه‌ریزی..... ۱۴۳
- ۲-۷-۹ نقش دولت و سازمان مرتبط و مشارکت جامعه دهقانی..... ۱۵۰
- ۳-۷-۹ فعالیت‌ها، توسعه کشاورزی و دستاوردها..... ۱۵۵
- ۴-۷-۹ انقلاب اسلامی و شرکت‌های سهامی زراعی دشت مغان..... ۱۵۹
- ۵-۷-۹ ادامه بهره‌برداری در محدوده مالکیت‌های فردی..... ۱۶۱
- ۱۰ سیمای دشت مغان با اجرای طرح‌های عمرانی..... ۱۶۵
- ۱-۱۰ در عرصه طرح‌های عمرانی..... ۱۶۵
- ۲-۱۰ توسعه آبیاری و کشاورزی..... ۱۶۸
- ۳-۱۰ در جامعه شاهسون‌ها..... ۱۷۱
- ۴-۱۰ سطح اشتغال..... ۱۷۲
- ۱۱ دشت مغان و طرح‌های جدید توسعه..... ۱۷۵
- ۱۲ جمع‌بندی «دشت مغان سرزمین شاهسون‌ها و طرح‌های عمرانی»..... ۱۷۹
- ۱۳ سیلان..... ۱۸۱
- پیوست (۱)..... ۱۹۱
- پیوست (۲)..... ۱۹۹
- پیوست (۳)..... ۲۰۳
- پیوست (۴)..... ۲۱۵

پیشگفتار

دشت مغان در باختر دریای خزر و در شمال کشور واقع شده، رودخانه مرزی ارس از شمالی‌ترین منطقه دشت عبور کرده و به دریای خزر می‌ریزد.

دشت مغان در دوران باستان و ادوار مختلف تاریخی از جمله دوره صفویان، افشاریه، قاجار و در دوره پهلوی همواره بگونه‌ای مورد توجه بوده و در تاریخ‌های ملون معرفی شده است، مع‌الوصف فرای این سوابق و علیرغم شرایط طبیعی و اقلیمی بسیار مساعد و منابع آب و خاک غنی مردم و ساکنان بومی دشت تنها به دامداری متحرک و تعلیف دام در حرکت به بیلاق و قشلاق و با زندگی شبانی روزگار گذرانده‌اند.

باتوجه به سابقه‌ای که اشاره شد و با تشکیل سازمان برنامه در سال ۱۳۲۷ اجرای اولین طرح‌های عمرانی هفت ساله اول (۱۳۳۴-۱۳۲۷) متوجه دشت مغان شده و از آن تاریخ تاکنون که چندین ده سال می‌گذرد طرح‌های توسعه منطقه‌ای و عمرانی متعدد و متناسب با هر دوره در دشت مغان به اجرا درآمد.

کتاب «دشت مغان سرزمین شاهسون‌ها و برنامه‌های عمرانی» توسط مهندس مرتضی حقوقی اصفهانی عضو شورای مدیریت جامعه و کارشناس ارشد کشاورزی به مثابه تاریخچه‌ای از خدمات عمرانی در دشت مغان و آثار مترتب از آن به رشته تحریر در آمده است. با این توضیح که نویسنده

چندسالی سرپرستی سازمان عمران مغان را در منطقه عهده دار بوده و پس از آن نیز بنابه مسئولیت های محوله سالیانی با برخی خدمات ستادی و ساماندهی نظام های بهره برداری کشاورزی منطقه ارتباط مستقیم داشته است.

امید است این اثر چون دیگر آثاری که از طرف جامعه نشر یافته است بتواند برای دست اندرکاران برنامه و طرح های عمرانی، محافل کارشناسی و مدیریتی دانشگاهیان و دانشجویان مفید واقع شود.

جامعه مهندسان مشاور ایران